

3. Комментарий к Кодексу Российской Федерации об административных правонарушениях (постатейный) с постатейными материалами. 5-е изд., перераб. и дополн. / автор комментариев и составитель Чижевский В.С. – М.: Книжный мир, 2005. – 1152 с.
4. Масленников М.Л. Административно-юрисдикционный процесс: сущность и актуальные вопросы правоприменения по делам об административных правонарушениях. – Воронеж: Изд-во Воронежского университета, 1990. – 207 с.
5. Кодекс адміністративного судочинства України: наук.-практ. комент. / Н.О. Армаш, о.м. Бандурка. А.В. Басов [та ін.]; за заг. ред. докт. юрид. наук, проф. А.Т. Комзюка. – К.: прецедент; Істина. – 823 с.
6. Кодекс адміністративного судочинства України: наук.-практ. комент. / Н.О. Армаш, о.м. Бандурка. А.В. Басов [та ін.]; за заг. ред. докт. юрид. наук, проф. А.Т. Комзюка. – К.: прецедент; Істина. – 823 с.
7. Кодекс адміністративного судочинства України: науково-практичний коментар: У 2 т. (за заг. ред. Р.О. Куйбіди. – К.: Книги для бізнесу, 2007. – Т. 1. – 552 с.
8. Кодекс адміністративного судочинства України: науково-практичний коментар: У 2 т. (за заг. ред. Р.О. Куйбіди. – К.: Книги для бізнесу, 2007. – Т. 1. – 552 с.
9. Кодекс адміністративного судочинства України: науково-практичний коментар: У 2 т. (за заг. ред. Р.О. Куйбіди. – К.: Книги для бізнесу, 2007. – Т. 1. – 552 с.
10. Основи адміністративного судочинства та адміністративного права: навч. посіб. (за заг. ред. Р.О. Куйбіди, В.І., В.І. Шишкіна. – К.: Старий світ, 2006. – 567 с.
11. Основи адміністративного судочинства та адміністративного права: навч. посіб. (за заг. ред. Р.О. Куйбіди, В.І., В.І. Шишкіна. – К.: Старий світ, 2006. – 567 с.
12. Комзюк А., Бевзенко В., Мельник І. Адміністративний процес України: навч. посібник. – К.: Прецедент, 2007. – 531 с.
13. Адміністративне процесуальне (судове) право України: підручник / за заг. ред. С.В. Ківалова. – Одеса: Юридична література, 2007. – 312 с.
14. Науково-практичний коментар Кодексу адміністративного судочинства України. В 2-х т.– Т. 1. / за заг. ред. В.К. Матвійчука / Матвійчук В.К., Хар І.О. – К.: КНТ, 2007. – 788 с.
15. Науково-практичний коментар Кодексу адміністративного судочинства України. В 2-х т.– Т. 1. / за заг. ред. В.К. Матвійчука / Матвійчук В.К., Хар І.О. – К.: КНТ, 2007. – 788 с.

УДК 342.9

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОРЯДКУ ПРОВАДЖЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Фурманчук Є.В., аспірант

Національний університет ДПС України

У статті досліджуються особливості правового регулювання порядку провадження господарської діяльності та шляхи удосконалення для розбудови економіки, регулювання нових суспільних відносин та розвитку господарських відносин в Україні.

Ключові слова: господарська діяльність, державне регулювання та державне управління, правове регулювання порядку провадження господарської діяльності.

Фурманчук Е.В. ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ПОРЯДКА ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ ХОЗЯЙСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В УКРАИНЕ / Национальный университет ДПС Украины

В статье исследуются особенности правового регулирования порядка осуществления хозяйственной деятельности и пути усовершенствования для построения экономики, регулирование новых общественных отношений и развития хозяйственных отношений в Украине.

Ключевые слова: хозяйственная деятельность, государственное регулирование и государственное управление, правовое регулирование порядка осуществления хозяйственной деятельности.

Furmanchuk E.V. LEGAL ADJUSTING OF ORDER OF REALIZATION OF ECONOMIC ACTIVITY IS IN UKRAINE / The National state tax service university of Ukraine, Ukraine

The article carries out the research about peculiarities of legal regulation of the order of conducting an economic activity and the ways of improvement for the development of economy, new public relations regulation and development of economic relations in Ukraine.

Key words: economic activity, government control and state administration, legal regulation of order of realization of an economic activity.

В умовах ринкової економіки поряд із пріоритетним завданням побудови демократичної, правової держави з соціально орієнтованою економікою, змінилася роль держави в сфері господарювання.

Держава, надаючи широкі гарантії свободи провадження господарської діяльності, здійснює контроль за збереженням засад господарського порядку шляхом реалізації публічних інтересів у господарській сфері.

Завдяки доробку вчених-економістів, теоретиків права, державознавців, адміністративістів, філософів та соціологів з питань взаємовідносин держави і суб'єктів господарювання – створені теоретико-методологічні засади державного управління та правового регулювання провадження господарської діяльності в Україні.

Разом із тим, постійні зміни соціально-економічних реалій у нашій державі вимагають постійного удосконалення правового регулювання відповідних господарських відносин, усунення правових колізій у практиці правозастосування в господарській сфері.

Метою цієї статті є дослідження практичних та теоретичних проблем правового регулювання господарської діяльності в Україні, проведення аналізу чинних та перспективних норм, які регулюють правовідносини в цій царині.

Як в юридичній, так і в економічній літературі питанню правового регулювання господарської діяльності приділялася значна увага вчених. Різні автори при розгляді цього питання керувалися своїм розумінням та виділяли окремий аспект дослідження, при цьому здебільшого регулювання розглядали як функцію державних органів. Так, Петров А.Н. стверджує, що державне регулювання являє собою систему типових заходів законодавчого, виконавчого і контролюючого характеру, здійснюваних державними установами і громадськими організаціями, що спрямовані на ефективне функціонування національної економіки, стабілізацію економічного і соціального розвитку [1, 28].

На думку Курила В.І., державне регулювання аграрним сектором економіки може розглядатися як складова частина державного управління аграрним сектором економіки, яка за умов досягнення сталого розвитку аграрного сектора, стабільності виробництва і реалізації продукції в умовах ринкової економіки має зростати і згодом домінувати. Насамперед державне регулювання аграрним сектором економіки має знайти свій прояв через непрямі економічні важелі впливу за допомогою нормативно-правового забезпечення господарських процесів в аграрному секторі економіки [2, 59].

Ноздрачов А.Ф. висловлює думку про те, що в умовах переходу до ринкової економіки інститут адміністративного управління трансформувався в інститут адміністративно-правового регулювання економічних відносин і набув нового значення: підтримувати закон і порядок в економіці, забезпечувати реалізацію публічного інтересу в економічних процесах, соціальну підтримку населення та інше [3].

На думку Тихомирова Ю.О., державне регулювання слід розглядати як один з елементів адміністративно-правового впливу, де адміністративно-правове регулювання є механізмом імперативно-нормативного упорядкування організації і діяльності суб'єктів та об'єктів управління, формування стійкого правового порядку їх функціонування [4, 379].

Нилов К.Н. використовує спроби розмежувати державне регулювання і державне управління, при цьому до змісту державного регулювання включає вплив на не підпорядковані даному

органу виконавчої влади об'єкти, у той час як управління кваліфікує як вплив на підпорядковані (підвідомчі) об'єкти, зазначаючи, що таке управління має прямий вплив, а регулювання розглядає як нормативне встановлення порядку діяльності і здійснення контролю за його дотриманням [5, 11-12].

Отже, викладені позиції вчених дають змогу зробити висновок, що поняття державне регулювання ширше за поняття державне управління і включає в себе не тільки адміністративні механізми, а й інші засоби впливу на створення і діяльність суб'єктів, а також прийняття законів та інших нормативних актів.

Правове регулювання господарської діяльності слід розглядати як різносторонній цілеспрямований вплив держави на діяльність суб'єктів господарювання, що виражається у визнанні статусу суб'єкта господарської діяльності, наданні прав на заняття певними видами діяльності, що встановлює обов'язкові вимоги і визначення порядку провадження такої діяльності, здійсненні контролю за провадженням діяльності в даній сфері з метою недопущення небажаних результатів господарської діяльності, у стимулюванні, підтримці суб'єктів господарської діяльності та інших видів економічного впливу.

Правове регулювання господарської діяльності здійснюється на основі дотримання принципів забезпечення економічної багатоманітності та рівного захисту державою всіх суб'єктів господарювання; свободи підприємницької діяльності в межах, визначених законом; вільного руху капіталів, товарів та послуг на території України; обмеження державного регулювання економічних процесів у зв'язку з необхідністю забезпечення соціальної спрямованості економіки, добросовісної конкуренції в підприємстві, екологічного захисту населення, захисту прав споживачів та безпеки суспільства і держави; захисту національного товаровиробника; заборони незаконного втручання органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб у господарські відносини [6].

Правове регулювання господарської діяльності в Україні здійснюється за допомогою дотримання встановлених загальнообов'язкових правил поведінки не тільки національного законодавства, а й міжнародних актів.

Основні положення правового господарського порядку в Україні, що закріплені Конституцією України, покладено в основу всіх нормативно-правових актів, у тому числі кодифікованих (Господарського кодексу, Цивільного кодексу та ін.), які призначені регулювати відносини між державою і суб'єктами господарювання, а також між суб'єктами господарювання. Закони та інші нормативно-правові акти створюють необхідний правовий режим забезпечення та охорони публічних і приватних інтересів у сфері господарювання.

Особливістю правового регулювання господарської діяльності є те, що майже всі правовідносини регулюються нормативними актами вищої юридичної сили – законами України. Це зумовлено, у першу чергу, різноманітністю за своєю природою та специфікою, складністю регулювання господарської діяльності.

На сьогодні в Україні загальна кількість актів, що регулюють відносини у сфері провадження господарської діяльності, складає декілька десятків тисяч і продовжує зростати. Цей процес є цілком природним, враховуючи постійні перетворення, які відбувалися і продовжують відбуватися в нашій державі.

За різними оцінками громадських об'єднань підприємців, аналітичних центрів, науково-дослідних установ, представників органів виконавчої влади в Україні існує величезна кількість нормативно – правових актів, що регламентують порядок видачі дозволів і погоджень для започаткування і ведення бізнесу, а саме: понад 150 Законів України, більше 30 Указів Президента України, від 500-600 Постанов Кабінету Міністрів України, понад 2500 нормативних актів центральних органів виконавчої влади, місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування [7]. Аналіз цього нормативно-правового масиву демонструє величезну кількість необґрунтованих, недоцільних, непрозорих процедур провадження господарської діяльності, а збільшення обсягу нормативних актів мало сприяє підвищенню якості правового регулювання.

Численні порушення порядку впровадження господарської діяльності призводять до негативних наслідків для держави, несвочасного надходження або ненадходження податків,

обов'язкових платежів та зборів до бюджетів різних рівнів, що свідчить про низку недоліків у даній сфері, є відображенням проблеми відсутності правового забезпечення необхідного балансу між державним регулюванням економіки і створюваними в процесі реформ новими ринковими механізмами.

Закони України, поряд із визначенням загально правових, економічних та соціальних засад провадження господарської діяльності фізичними та юридичними особами на території України, гарантуванням всім підприємцям, незалежно від обраних ними організаційних форм господарювання, рівні права і створення рівних можливостей для доступу до матеріально-технічних, фінансових, трудових, інформаційних, природних та інших ресурсів, а також недоторканість майна і забезпеченням захисту права власності, надають органам державної влади та місцевого самоврядування право здійснювати публічно-владні повноваження в сфері господарювання (наприклад, право здійснювати державну реєстрацію, ліцензування, патентування, державний контроль за господарською діяльністю тощо), а також забороняють незаконне втручання та перешкоджання господарській діяльності суб'єктів господарювання з боку органів державної влади, їх посадових осіб, уповноважених здійснювати державний контроль і державний нагляд за господарською діяльністю при здійсненні ними державного контролю та нагляду [6].

Однак, як свідчить практика, суб'єкти господарської діяльності нерідко безпорадні перед незаконними діями державних органів, особливо органів внутрішніх справ, державної податкової служби, митних, антимонопольних та інших контролюючих органів, а також органів місцевого самоврядування.

Невміння або небажання захищати свої порушені права, оскаржувати в суді рішення, дії чи бездіяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових осіб і службових осіб, вимагати відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень, пасивність негативно впливають на інтереси суб'єктів господарської діяльності, а також на сферу здійснення такої діяльності, сприяють недобросовісності і численним порушенням державних органів, проявам корупції.

Відсутність чіткого механізму застосування норм юридичної відповідальності до посадових осіб, що неправомірно втручаються в приватну господарську діяльність, механізму правового захисту інтересів приватних підприємців, створює умови для корупції та організованої злочинності, розквіту хабарництва.

Необхідність розбудови економіки, регулювання нових суспільних відносин та розвитку господарських відносин в Україні зумовила проведення безлічі реформ, значна частина яких не забезпечила досягнення очікуваних результатів. Причини цих невдач криються, у першу чергу, у серйозних недоліках регуляторної політики в сфері господарської діяльності та недостатньому правовому забезпеченні запланованих перетворень.

Для наведення порядку держава повинна одночасно посилити правовий контроль як за учасниками господарських зобов'язань, так і за діяльністю контролюючих органів, а також активніше застосовувати заходи адміністративного, цивільно-правового і дисциплінарного впливу та активізувати дії щодо виховання правової свідомості населення.

Ефективним регулятором господарської діяльності в Україні є міжнародні угоди, що спрямовані на розвиток співробітництва з міжнародними організаціями економічного напрямку, залучення їх потенціалу в соціально-економічних інтересах України з метою прискорення інтеграції у світову систему господарства та вирішення гострих питань.

Міжнародно-правовою базою провадження господарської діяльності в Україні є договірні, правові і рекомендаційні норми, що містяться, зокрема в Статуті ООН (дев'ята глава «Міжнародне економічне і соціальне співробітництво»), Конвенції ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів, Генеральній угоді з тарифів і торгівлі (ГАТТ), Угодах і рішеннях СОТ, Римському договорі про створення ЄС, Маастрихтському договорі про створення Європейського Союзу, в угодах держав-членів СНД, у резолюціях міжнародних торговельних організаціях глобального та регіонального рівня.

Крім того, Україна є членом конференції ООН з торгівлі і розвитку, основною метою якої є сприяння розвитку міжнародної торгівлі для прискорення економічного зростання і розвитку країн, що розвиваються, розв'язання міжнародних наслідків макроекономічної політики і питань, що стосуються взаємозалежності економік країн світу, проблем торгівлі, валютно-фінансових відносин, економічних реформ; членом ООН з промислового розвитку, що покликана виконувати координуючу роль, сприяти промислового розвитку і співробітництву, розробити стратегію, політику і підтримку інститутів у сфері глобальної економічної інтеграції; членом Економічного союзу (країн СНД); членом Міжнародного валютного фонду, що покликаний сприяти міжнародному валютному співробітництву, стабільності валютних ресурсів, членом Світової організації торгівлі (СОТ), як єдиної правової й інституційної основи всесвітньої торговельної мережі, цілями якої є зміцнення світової економіки та спрямування зусиль на розширення торгівлі, збільшення інвестицій, зайнятості і підвищення рівня прибутків.

Незважаючи на значення багатосторонніх угод, співробітництво в господарській сфері здійснюється здебільшого на основі двосторонніх угод. Важливою для України є Угода про партнерство і співробітництво, підписана 16 червня 1994 року між Україною і державами Європейського Союзу, що регулює доступ товарів на ринок, бізнес та інвестиції, вільну і справедливую конкуренцію та сприяє «розвитку торгівлі, інвестицій і гармонійних економічних відносин» [8].

Істотне значення в регулюванні господарської діяльності мають довгострокові угоди про торговельно-економічне співробітництво, довгострокові програми економічного, промислового і науково-технічного співробітництва, угоди про міжнародні валютні розрахунки і кредити, угоди про товарообіг, податкові угоди (про усунення подвійного оподаткування).

Проведене дослідження дає змогу зробити певні **висновки**. У сучасних умовах правове регулювання порядку провадження господарської діяльності в Україні визначається, виходячи із конкретних історичних умов, що склалися в державі, і відповідно до існуючого рівня розвитку економіки, існуючої економічної системи та державного устрою.

У правовому регулюванні господарської діяльності України існує низка проблем, в основі яких лежить нестабільність законодавства, неоднозначність розуміння окремих норм, непрозорість дозвільних процедур, обтяжливість та необґрунтованість існування величезного обсягу діючих дозволів, дублювання повноважень і функцій дозвільних органів, неврегульований порядок взаємодії різних органів влади під час виконання ними своїх функцій.

Держава, формуючи соціально орієнтовану ринкову економіку, створює умови для нормального економічного функціонування і подальшого розвитку виробництва та обороту товарів, оптимального співвідношення приватних та публічних інтересів при здійсненні господарської діяльності, дотримання законності при провадженні господарської діяльності. При цьому для досягнення зазначених цілей основними завданнями при провадженні господарської діяльності для України повинно стати стимулювання розвитку господарської діяльності; створення сприятливих умов для провадження господарської діяльності; забезпечення гарантій свободи підприємницької діяльності, розвитку конкуренції, обмеження монополістичної діяльності; координація всіх видів економічної діяльності в суспільстві на основі реєстраційних, дозвільних та контролюючих процедур.

Неухильне дотримання діючих вимог провадження господарської діяльності дозволить державі ефективно впливати на господарську діяльність з метою вирішення завдань, які визначають економічну функцію держави в умовах ринкової економіки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Государственное регулирование экономики / Под ред. проф. А.Н. Петрова. Ч. 1: учебное пособие. – СПб.: Знание, 1999. – 464 с.
2. Курило В.І. Адміністративні правочини у сільському господарстві України: сучасна парадигма. Монографія / В.І. Курило. – К.: Магістр ХХІ сторіччя, 2007. – 312 с.
3. Ноздрачев А.Ф. Содержание института административно-правового регулирования экономических отношений / Институт административного права России. М.: Ин-т государства и права РАН, 1999. – 94 с.

4. Тихомиров Ю.А. Курс административного права и процесса / Ю.А. Тихомиров. – М.: Юрид. лит., 1998. – 798 с.
5. Нилов К.Н. Государственное регулирование предпринимательской деятельности: учебное пособие / К.Н. Нилов. – Калининград: Изд-во КГУ, 2001. – 142 с.
6. Господарський Кодекс України: Закон України №436-IV від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18. – Ст. 144.
7. Аналітичний центр «Академія» Моніторинг впровадження законодавства про дозвільну систему у сфері господарської діяльності. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [//www.academia.org.ua](http://www.academia.org.ua) – 2006. – 15 березня.
8. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами, ратифіковано Законом «Про ратифікацію Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами № 237/94-ВР від 10.11.94 // Відомості Верховної Ради (ВВР), 1994, № 46. Ст. 415.